

Motion till riksdagen 2020/21:684

av **Matheus Enholm m.fl. (SD)**

Granskning och normprövning

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	2
1 Motiv	2
2 Plikt att inställa sig	3
3 Sanningsplikt	3
4 Tjänstemän med förordnande från regeringen	3

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statsråd och andra ska kunna föreläggas att vid vite, eller annan rättsverkan, infinna sig till konstitutionsutskottets utfrågningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanningsplikt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ansvar kan utkrävas av regeringen om den agerat genom ombud, som t.ex. en nationell samordnare eller ombudsman, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

1 Motiv

Regeringen styr riket och är ansvarig inför riksdagen. I detta ligger att regeringen, förutom att fatta egna beslut, kan delegera ansvar och uppgifter. Detta är i sig inget konstigt men det är viktigt att riksdagen även ska kunna utkräva ansvar om så har skett.

Därför bör möjligheterna att utkräva ansvar finnas för de fall den som utövar, eller har utövat, delegerad makt inte håller sig inom angivna ramar och de intentioner som meddelats av riksdagen eller på annat sätt åsidosatt vad som är rimligt att förvänta sig av någon i den aktuella tjänsteställningen. En första åtgärd är förstås att införa ett fullödigt och heltäckande moderniserat, effektivt tjänstemannaansvar. De utredningsdirektiv som regeringen nu i maj 2020, nästan två år efter riksdagens beslut om återinförande av tjänstemannaansvaret, återkommit med överensstämmelse inte till fullo med det som Sverigedemokraterna hade önskat.

Vad avser tjänstemän inom det offentliga utvecklar Sverigedemokraterna sin syn på denna fråga i en annan motion. Denna motion gäller en utökad möjlighet att utkräva ett tjänstemannaansvar som även bör omfatta statsråd och andra höga befattningshavare. Utöver effekten att statsråden förhoppningsvis fattar klokare beslut om deras handlande riskerar att underställas en mer grannliga granskning med vissa domstolsliknande inslag medför en reformerad ordning förhoppningsvis ett stävande av den utveckling som vissa tycker sig ha sett – nämligen att en del riksdagsledamöter alltmer verkar använda sig av KU-anmälningar för politiska nålstick. Så länge ådragen kritik mest är allmänt klandervärd för berört statsråd och regering, men utan någon egentlig risk för åtal eller dylikt, behöver man som anmälare inte heller känna något större ansvar för eventuella följder av sin anmälan. Skulle det emellertid föreligga en verklig och betydande risk för den som anmäls blir också ansvaret för den som anmäler mer påtagligt. Härigenom skulle förmodligen såväl digniteten hos inlämnade anmälningar som KU:s anseende i stort öka.

En självklar utgångspunkt vid ett utökad ansvarsutkrävande av statsråd är att konstitutionsutskottets roll som politisk granskare upprätthålls och att formerna för granskningen inte rubbas mer än vad som kan anses vara påkallat utifrån granskningens natur.

2 Plikt att inställa sig

En fråga som bör utredas inom en parlamentarisk kommitté eller lämnas som extra utredningsdirektiv till redan befintlig utredning är om KU, eventuellt via Högsta domstolen, borde kunna förelägga vite eller besluta om annan rättsverkan, till exempel hämtning, för såväl innevarande som före detta regeringsmedlemmar och andra personer som vägrar inställa sig när konstitutionsutskottet kallar till utfrågning. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

3 Sanningsplikt

Möjlighet borde även finnas för utskottet att belägga berörda personer med sanningsplikt på motsvarande sätt som redan kan göras med tystnadsplikt, varifrån Högsta domstolen får bedöma och avgöra eventuella avsteg ifall misstanke härom skulle uppstå. På så sätt kan rättssäkerheten säkerställas utan att själva utskottets karaktär för den sakens skull förändras till att bli mer domstolsliknande, samtidigt som deltagandet i processen inte längre överläts åt den granskades godtycke.

4 Tjänstemän med förordnande från regeringen

Ytterligare en angelägen fråga att utreda, förslagsvis i form av en parlamentariskt sammansatt kommitté, berör visst ansvarsutkrävande gentemot regeringen för det arbete särskilt utsedda s.k. nationella samordnare bedriver på regeringens uppdrag. Detta då nuvarande regelverk endast medger att en regering, alternativt ännu värre ett enskilt statsråd, som misstänks äventyra kommunernas och myndigheternas grundlagsskyddade självständighet kan KU-anmälas samt underställas en misstroendevotering. Denna kontrollmakt med påföljande sanktionsmöjligheter innehas då alltså av riksdagen. Men vad händer om och när motsvarande istället sker genom en av regeringen tillsatt samordnare med ett pådrivande uppdrag från regeringen, varvid denne går in och gör i princip samma sak för att förverkliga regeringens ambitioner? Då en tjänsteman inte kan KU-anmälas eller röstas bort i riksdagen övergår helt plötsligt ansvarsutkrävandet till regeringen, som alltså var den part som egentligen ville få den aktuella åtgärden utförd. Här uppstår förstås en uppenbar intressekonflikt och ett osäkert rättsläge, vilket måste utredas och klargöras.

Utan att föregripa en sådan utredning skulle en framkomlig väg kunna vara att göra den som utsett samordnaren direkt ansvarig för dennes agerande. Med en potentiell risk att själv kunna drabbas av KU-anmälningar och/eller misstroendevotum finns en klar ansvarskedja och tydliga incitament att hålla respektive samordnare under uppsikt och i strama tyglar. Vid ett avsättande eller avgång av statsråd skulle också av denne utsedda samordnares förordnanden automatiskt upphöra inom förslagsvis tre månader. Förordnanden som sträcker sig över regeringsombildningar, alternativt -skiften, förutsätter då att ett nytt statsråd under denna tid skriftligen övertar ansvaret för av tidigare statsråd utsedda samordnare för att dessa ska vara fortsatt giltiga. Utredningen bör överväga lämpligheten i att samordnare organiseras som egna myndigheter eller huruvida dessa, liksom till exempel statssekreterare, uteslutande bör inrymmas i Regeringskansliet.

Matheus Enholm (SD)

Fredrik Lindahl (SD)

Per Söderlund (SD)

Mikael Strandman (SD)

Patrick Reslow (SD)